

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Fra pupp til institusjon – når er tiden inne?

From boob to institution – when is the time right?

Kandidatnummer: 209

Fullt navn: Linn-Elisabeth Løken

Barnehagelærer/BLU3-1006-1-BO

HVL/ Fakultetet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Mari Engesæter

07/01-2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

INNHOLDSLISTE

1 Innledning	Side 3
1.1 Problemstilling	Side 3
1.2 Oppbygning av oppgaven	Side 3
2 Teori	Side 4
2.1 Tilknytning	Side 4
2.2 Tilvenning	Side 5
2.3 Separasjonsangst	Side 6
2.4 Barns utvikling	Side 7
2.5 Barnets alder	Side 8
3 Metode	Side 10
3.1 Kvantitativ- og kvalitativ metode	Side 10
3.2 Min metode – intervju	Side 10
3.3 Fordeler og ulemper med intervju	Side 11
3.4 Intervjupersoner	Side 11
3.5 Intervjuguide og gjennomføring	Side 11
3.6 Validitet og reliabilitet	Side 12
3.7 Etske hensyn	Side 12
4 Empiri	Side 13
4.1 Tilknytning	Side 13
4.2 Tilvenning	Side 13
4.3 Separasjonsangst	Side 14
4.4 Barns utvikling	Side 15
4.5 Barnets alder	Side 16
5 Drøfting	Side 17
6 Avslutning	Side 22
Kildeliste	Side 23

1 Innledning

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på når det kan være hensiktsmessig for et barn å begynne i barnehagen. Dette er veldig relevant for meg personlig fordi jeg har en sønn, som nå har rukket å bli 8 måneder. Jeg og min samboer er ikke enige om når sønnen vår skal begynne i barnehagen. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det i 2000 knapt var 27 prosent av ettåringene i Norge som gikk i barnehage, mens det i 2016 hadde steget til nesten 72 prosent (Stabell, 2017). På 2000-tallet har det vært en politisk agenda om at Norge skal få full barnehagedekning. Dette betyr at alle ettåringer skal få barnehageplass. Men er det bra for ettåringer å begynne i barnehage? Bør barnet vente til det er to eller tre år? Dette er det jeg vil finne ut av.

Jeg har valgt å intervju tre barnehagelærere for å høre om deres erfaringer med de yngste barna i barnehagen. Dette for å finne ut av når disse fagpersonene mener det er hensiktsmessig for et lite barn å begynne i barnehagen.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen min er som følger: Når mener barnehagelærere det er hensiktsmessig for et barn å begynne i barnehagen?

Mitt valg er å ha fokus på barnehagelærernes mening i denne oppgaven på grunn av at det er denne rollen jeg selv vil ta når jeg er ferdig på skolen. Det kan derfor være givende å høre hvilke erfaringer de har rundt denne problemstillingen.

1.2 Oppbygning av oppgaven

Jeg starter oppgaven med en teoridel hvor jeg presenterer relevant teori på feltet. Denne delen har jeg valgt å dele i fem kategorier; tilknytning, tilvenning, separasjonsangst, barns utvikling og barnets alder. Foreldresamarbeid kunne vært en egen kategori her, men jeg har valgt å bake det inn i tilvenningskategorien. Videre kommer metodedelen hvor jeg skriver litt generelt om metode først. Så går jeg inn på hva kvantitativ- og kvalitativmetode er, før jeg skriver om metoden intervju. Jeg ser også på fordelene og ulempene ved intervju. Jeg skriver litt om intervjupersoner, intervjuguide og gjennomføringen. Før jeg går inn på validitet og reliabilitet, og avslutter metodedelen med å se på etiske hensyn. Oppgaven tar deretter for seg empiridelen. Jeg har valgt å bruke samme kategoriene her som i teoridelen for å gjøre det lett å følge oppgaven. I drøftingen som kommer deretter har jeg valgt å skrive alt samlet. Mye av stoffet går i hverandre og det er derfor mest hensiktsmessig å gjøre det sånn. Til slutt oppsummerer jeg det som har kommet fram.

2 Teori

Etter å ha lest artikler og litteratur som omhandler mine tema kom jeg fram til at jeg ville dele denne teoridelen i fem ulike kategorier. Disse kategoriene er tilknytning, tilvenning, separasjonsangst, barns utvikling og barnets alder. Dette gjør oppgaven mer oversiktlig og lett å følge.

2.1 Tilknytning

Først i denne delen av oppgaven vil jeg definere begrepet tilknytning. Grunnen til dette er at vi mennesker trenger et eller flere mennesker som tar seg av oss i barndommen. Fra naturens side er vi programmert til å knytte oss til en omsorgsperson (Vestvik, 2018, s. 7). Tilknytning blir derfor et sentralt begrep i forhold til når det er hensiktsmessig for et barn å begynne i barnehagen.

”Tilknytning handler om barnets relasjoner til sine nærmeste omsorgspersoner og det emosjonelle båndet ... som inngår i denne relasjonen” (Haugen, 2015, s. 126). Forsker og teoretiker John Bowlby utviklet det han kalte tilknytningsteorien (attachment theory). Han baserte denne teorien på studier av tilknytning mellom foreldre og barn. I denne oppgaven velger jeg å bruke Bowlbys definisjon på tilknytning:

”De emosjonelle bånd som knytter barnet til sine omsorgspersoner over tid og sted (Bowlby, 1994 i Abrahamsen, 2013 s. 78).”

Bevis på disse emosjonelle båndene kan man se når et lite barn blir avlevert i barnehagen for første gang. Barnet prøver å opprettholde nærheten til forelderen som avleverer ved å holde seg fast, strekke seg, krabbe eller gå mot forelderen. Når forelderen går vil barnet ofte begynne å gråte. Dette er fordi nærheten blir forstyrret. Barnet blir da urolig og en vanlig reaksjon er da å gråte (Abrahamsen, 2013, s. 70-71).

I barnehagen vil det være viktig at personalet har kunnskap om tilknytningsteori for å kunne kjenne igjen tilknytningsatferd og samtidig bygge opp gode relasjoner til barnet. Personalet i barnehagen må være emosjonelt tilgjengelig for barnet for at barnet etter hvert skal kunne se på deg som en tilknytningsperson (Abrahamsen, 2015, s. 56). For å skape en god relasjon til barnet er det viktig å være oppmerksom på barnets sinnsstemninger, både positive og negative. En slik emosjonell tilknytning til barnet er viktig med tanke på barnets emosjonelle utvikling og psykiske helse (Drugli, 2017, s. 32 og Abrahamsen, 2015, s. 43-44).

I de første leveårene til barnet er den emosjonelle utviklingen sentral. Barnet er avhengig av hjelp til å regulere sine egne følelser. Ved tilstrekkelig nærhet og hjelpe fra sine tilknytningspersoner vil

barnet etter hvert kunne selvregulere følelsene sine (Drugli, 2017, s. 32 og Schibbye & Løvlie, 2017, s.88). Tilknytning kan fungere både som beskyttelse og som en risikofaktor i forhold til barnets psykiske helse. Dersom tilknytningen føles trygg for barnet er den en beskyttelse, men hvis tilknytningen føles utrygg for barnet, kan den utgjøre en risikofaktor. Kjernen i det å være menneske er å føle at man tilhører noen og har en trygg tilknytning (Abrahamsen, 2015, s. 45-46). Utrygg tilknytning kan gå utover barnets psykiske helse. Barnet kan ha en utrygg tilknytning til foreldrene, men dersom barnet får en trygg tilknytning til en ansatt i barnehagen kan dette være med på å bygge opp barnets selvfølelse og psykiske helse (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 22).

Det er gjort en del forskning på om en tidlig barnehagestart kan virke inn på tilknytningsforholdet mellom foreldre og barn. Det er ikke forsket på dette i Norge eller Skandinavia, men det er gjort studier i Israel som tyder på at barnehager med dårlig kvalitet og liten voksentetthet kan påvirke samspillet mellom foreldre og barn (Sagi mfl., 2013, s. 1182). Det er også gjort studier i USA. Der kom det fram at hvis det allerede var et dårlig samspill mellom mor og barn, så kunne dårlig kvalitet og ustabile barnepassordninger virke negativt inn på samspillet. Men hovedårsaken til dårlig samspill mellom mor og barn, var moren og hvor sensitiv hun var overfor barnet sitt (NICHD Early Child Research Network, 1997, s. 877). Så en tidlig start i barnehagen bør ikke ha noe å si for tilknytningen mellom foreldre og barn så lenge barnehagen har god kvalitet og det er nok voksne.

2.2 Tilvenning

Oppstarten i barnehagen blir gjerne kalt for tilvenning innenfor barnehagesektoren. Det å begynne i barnehage er som regel et barns første viktige overgang (Drugli, 2017, s. 126). Det er derfor viktig at denne overgangen blir gjort så enkel som mulig for barna. I rammeplanen står det at ved oppstart av et nytt barn: Skal barnehagen "tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn" (Kunnskapsdepartementet, 2017). Barnet skal altså ha tid til å bli kjent. For noen barn vil dette ta uker, mens det kanskje tar noen dager for et annet barn.

Små barn reagerer vanligvis negativt på å bli adskilt fra foreldrene fordi de ikke forstår hva som skjer når foreldrene forlater dem. De blir fortere urolige og stresset. Det er skremmende for de at foreldrene blir borte (Gunnar, Talge og Herrera, 2009 og Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 20-22). De fleste små barn vil derfor trenge mye støtte fra personalet i barnehagen den første tiden. Det er også viktig for dem at foreldrene er i barnehagen lenge nok slik at de rekker å bli kjent før foreldrene blir borte. Små barn vil gjerne ikke bli trøstet av andre enn kjente (Drugli, 2017, s. 50-52 og Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 20-21).

Flere danske forskere ved Århus Universitet har gått sammen i forskningsprosjektet "Barnet i Centrum". De har blant annet forsket på hvordan overgangen fra hjem til barnehage kan gjøres best mulig for barnet. Forskerne kom fram til at det er lurt å bruke lengre tid på overgangen mellom hjem og barnehage. De mener at det beste for barnet er at barnet og foreldrene besøker barnehagen en time hver uke fire-fem måneder før barnehagestart. Da får barnet tid til å tilpasse seg den nye situasjonen på en god og trygg måte (Utdanningsnytt, 2016). I Norge er det ulike måter å gjennomføre tilvenningen til barnehage på. Men en undersøkelsen gjennomført av Drugli, Grip og Solheim, 2017 (i Drugli, 2017, s. 133) viser at de fleste barnehager fortsatt opererer med en tilvenning på tre dager med foreldrene tilstede.

Nok tid til tilvenningen er noe forskere mener er en viktig suksessfaktor (Utdanningsnytt, 2016). I tillegg til dette kan det være lurt å benytte primærkontakt eller kontaktpersoner. Det er med på å gjøre overgangen mellom hjem og barnehage lettere for barna. I tillegg er det viktig å være på bølgelengde med barnet og ta barnets følelser på alvor. En god tilvenning dekker barnas behov for trygghet, forutsigbarhet og stabilitet (Drugli 2017, s. 130 og Utdanningsnytt, 2016).

Trygghets sirkelen kan være et fint verktøy å bruke for personalet under tilvenning for å kjenne igjen barnets behov for både tilknytning og utforsking (Jonassen, 2017). Sirkelen illustrerer hvordan barnet går ut fra sin trygge base for å utforske. For så å komme tilbake til sin trygge havn for trygghet (tilknytning). Den trygge basen/havnen er en person som barnet føler seg knyttet til. I starten er det vanlig at dette er mor og far. Men når barnet begynner i barnehagen må personalet jobbe for å bli barnets trygge base. Uten en trygg base vil barnet være utrygt og urolig helt fra mamma eller pappa går til de kommer tilbake. Barnet vil da ikke ha overskudd til å lære og utvikle seg i barnehagen (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 18-21).

2.3 Separasjonsangst

Separasjonsangst handler om en angst for å bli adskilt fra den eller de trygge omsorgspersonene. Fra rundt 7-8 måneder viser barnet vanligvis engstelse når det blir adskilt fra hovedomsorgspersonene. Denne separasjonsangsten er gjerne sterkest når barnet er mellom 12-18 måneder (Vandvik, 2019 og Plusstid, 2019). Dette er gjerne den alderen hvor mange barn begynner i barnehage i dag. Det kan gjøre overgangen til barnehagen ekstra vanskelig (Plusstid, 2019).

Separasjonsangsten er ikke farlig, men barnet er avhengig av en trygg voksen å støtte seg på når foreldrene går. Det er derfor viktig at barnet er trygg på en eller flere av de ansatte i barnehagen slik at de kan trøste barnet. Det er også viktig å ha god kommunikasjon mellom barnehagen og

foreldrene. I tillegg kan det være betryggende for barnet med faste rutiner og at man forbereder barnet på dagen (Strand, 2019 og Drugli, 2017, s. 141). Separasjonsangsten vil gradvis bli dempet etter som barnet greier å danne seg indre bilder av omsorgspersonene. ”De må lære at mamma og pappa kommer tilbake. Den dagen de forstår det, er mye gjort”, forteller pedagogisk leder, Kjersti Fosskaug (Plusstid, 2019). Ved treårsalder går det som regel helt fint å skilles fra foreldrene. Men man skal være klar over at separasjonsangst kan komme og gå hos barn i alle aldre (Vandvik, 2019 og Plusstid, 2019).

Det er gjort noe forskning i utlandet for å se på om det er noen link mellom separasjonsangst hos barn og separasjonsangst hos foreldrene. Stone m.fl. (2015, s. 3192-3199) fant at det er en svak link mellom mødre med separasjonsangst og barn med separasjonsangst, men at dette ikke påvirker barnets separasjonsangst over tid. Mens en studie fra Sveits viste at barn som sliter med separasjonsangst ofte har foreldre som har dysfunksjonelle oppfatninger om angst hos barn og som har liten tro på egne ferdigheter som foreldre (Herren m.fl., 2013, s. 53-60). Dette kan tyde på at foreldre som har liten tro på seg selv, som foreldre, oftere kan ha barn som sliter med separasjonsangst.

2.4 Barns utvikling

Det er gjort en del forskning på om det har noen effekter på barns utvikling å begynne tidlig i barnehagen. Mye av forskningen er fra utlandet, men i 2015 fant en norsk studie at barn som starter tidlig i barnehage hadde bedre resultater både på en språktest og en matematikktest ved sjuårsalder. Det var spesielt barn fra lavtlønnede familier som hadde god effekt av en tidlig barnehagestart (Drange & Havnes, 2015, s. 27). Mens en nyere doktorgradsavhandling av Erik Eliassen verken fant noen positive eller negative effekter av en tidlig barnehagestart i forhold til barnets språkutvikling (Nøra, 2018).

Når vi ser på den sosiale utviklingen til barn finner man mer blandede resultater. Foreldre og personalet tror at å være i barnehagen har positiv effekt for barns sosiale utvikling i følge intervjuundersøkelsen til Undheim og Drugli (2012, s. 91). Mens Eliassen sine funn tyder på at å starte tidlig har en negativ effekt på barns sosiale kompetanse (Nøra, 2018). Eliassen vet ikke hvorfor det er sånn. En mulig forklaring er at de yngre barna har lettere for å tillære seg måter å omgås andre barn og voksne på som er mindre hensiktsmessige. Eldre barn er muligens bedre på å tilpasse seg gruppesituasjoner (ibid.).

Eliassen har også funnet ut at de barna som starter tidlig i barnehagen har vesentlig bedre logiske ferdigheter ved 3 årsalder enn de som begynner senere. Det er spesielt ferdigheter som går på problemløsning og resonnering (Nøra, 2018). Dette er viktige ferdigheter når barnet begynner på skolen. Eliassen skal følge barna videre inn i grunnskolen for å se hvilke betydning en tidlig barnehagestart kan ha videre i utdanningsløpet (ibid.).

Når man ser på forskningslitteraturen rundt dette med fysisk helse og motorisk utvikling tyder denne på at barn som kommer fra familier med lav sosioøkonomisk status har positiv effekt av å gå i barnehage. Derimot har det ingen effekt på barn som får god oppfølging hjemme når det kommer til aktivitet og helse (Clarke-Steward & Allhusen, 2005 i Drugli, 2017, s. 92).

2.5 Barnets alder

Psykolog Sissel Unger og psykiater John Downing mener det er uforsvarlig å sende ettåringer i barnehagen. De mener at barnehagen skader barnas utvikling (Bredeveien, 2019). Barn skal være sammen med sine foreldre til de er tre år gamle, mener Unger og Downing. Mor bør ha permisjon det første leveåret og far det andre leveåret. Dette baserer de på tilknytningsforskningen til Allen Schore. Hjerneforskningen til den amerikanske psykologen, Allen Schore, indikerer at separasjon fra tilknytningspersonene i de første leveårene kan skade utviklingen av hjernen. I følge hans forskning er det for tidlig for et barn å begynne i barnehage før det er rundt tre år. En tidligere start enn dette kan skade den psykiske og fysiske utviklingen til barnet (Schore & McIntosh, 2011 og Østmoe, 2019). Psykolog Torild Skard og overlege Gro Nylander advarer også mot å sende ettåringer i barnehage. De er enige med Unger og Downing om at barn ikke er klare for barnehagen før de er tre år. De mener barna har det best hjemme med mor og far før de har fylt tre år (Johansen, 2017a). Professor i nevropsykologi ved NTNU, Audrey van der Meer, avviser at barn kan ta skade av å begynne i barnehage når de er ett år. May Britt Drugli, professor i pedagogikk ved NTNU, er enig med van der Meer. Hun mener det ikke er faglig grunnlag for å advare foreldre mot å sende ettåringen sin i barnehagen (ibid.). Det er fortsatt uenighet i fagmiljøene om ettåringer er klare for å gå i barnehage på fulltid. Alle er derimot enige om at ettåringer er svært sårbare i sin tilknytning (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 85).

I en spørreundersøkelse gjennomført i 2014 av 2500 barnehageansatte, både pedagoger og assistenter, kom det fram at bare halvparten syntes at ettåringene var gamle nok til å begynne i barnehagen. Det kom også fram at de ansatte syntes at de yngste barna var for lenge i barnehagen. Halvparten av de spurte mente at barn under 3 år ikke bør være i barnehagen mer enn 6 timer per dag (Langset, 2014). Professor og forskningsleder Peder Haug mener det er fullt mulig å ha ettåringer

i barnehagen, men da må barnehagelærerne påvirke og dominere virksomheten mer.
Barnehagelærerne må få gjennomslag for sin kunnskap (ibid.).

3 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg fortelle hvilken metode jeg har valgt å benytte og hvorfor jeg valgte denne metoden. For å kunne undersøke et eller flere tema nærmere må man benytte en metode.

Dalland definerer metode slik:

Metode er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2017, s. 52).

Først må man ha en viss innsikt i de temaene man skal undersøke, for å finne ut hva man egentlig lurer på. Jeg måtte sette meg godt inn i temaene før jeg kunne formulere en problemstilling. Da problemstillingen min var klar, så var det tid for metodevalg. Det finnes to typer metoder; kvantitativ- og kvalitativ metode (Dalland, 2017, s. 52).

3.1 Kvantitativ- og kvalitativ metode

De kvantitative metodene gir oss informasjon som er målbar. Selve ordet kvantitativ kommer fra latin og betyr "det som angår mengden eller graden" (Løkken & Søbstad, 2013, s. 34). I kvantitative undersøkelser benytter man spørsmål som starter med: Hvor mye? Hvor ofte? For å huske på prinsippet som ligger bak kvantitative metoder kan man huske denne setningen: "If you can't count it, it doesn't count" (ibid.).

De kvalitative metodene benyttes for å finne svar som ikke kan tallfestes eller måles. Dette kan blant annet være erfaringer, meninger, opplevelser, refleksjoner og vurderinger, slik som jeg etterspør i min undersøkelse (Dalland, 2017, s. 52 og Larsen, 2007, s. 85).

3.2 Min metode - intervju

Valget mitt falt på intervju som metode. Intervju er en kvalitativ metode som gir svar som ikke kan tallfestes eller måles (Dalland, 2017, s. 65). Jeg var på jakt etter barnehagelærernes tanker og meninger om når det er mest hensiktsmessig for et barn å begynne i barnehagen. Intervju var den metoden som best kunne gi de svarene jeg søkte.

Jeg har gjennom studiet til å bli barnehagelærer gjennomført mange prosjektarbeid både alene og i grupper. I disse arbeidene har jeg aldri benyttet intervju som metode, men jeg har en tidligere utdanning som journalist. I den forbindelse har jeg en del erfaring med å intervju ulike personer. Denne erfaringen tar jeg med meg inn i arbeidet med å innhente opplysninger.

3.3 Fordeler og ulemper med intervju

En av fordelene med å benytte intervju som metode er at man kan få detaljert og utfyllende informasjon. Som Dalland (2017, s. 68) så fint sier det så kan man "innhente kvalitativ kunnskap, uttrykt med vanlig språk". Intervju er en fleksibel metode. Man har som regel en intervjuguide (se vedlegg 1) med temaer og noen spørsmål man ønsker svar på. Men samtidig så kan man underveis i et intervju finne ut at det er andre ting denne personen kan som kan være relevant å spørre nærmere om. Intervjuet er en levende utveksling mellom to mennesker. Dette gir store muligheter til å få god informasjon så lenge intervjupersonen føler seg trygg på deg og vil dele sine tanker med akkurat deg. En annen fordel er at man kan rydde opp i misforståelser med en gang (Dalland, 2017, s. 63-64 og Larsen, 2007, s. 104).

Ulemper med intervju kan være at intervjupersonen ikke føler at han/hun vil dele sine tanker og erfaringer med deg. Metoden avhenger av deg som intervjuer. Den menneskelige faktoren er viktig. Måten du henvender deg på og hvor forberedt du er har mye å si for svarene du får (Dalland, 2017, s. 64). En annen ulempe er jo at du som intervjuer kan påvirke svarene du får. Det er du som tolker det som sies og måten det sies på. I tillegg registrerer du og tolker stemmebruk, mimikk og andre kroppsuttrykk (Dalland, 2017, s. 74).

3.4 Intervjupersoner

Helt i starten var jeg usikker på om jeg skulle intervjuer både barnehagelærere og foreldre for å få ulike perspektiver på problemstillingen. Men jeg valgt å gå kun for fagpersonene for å få et bredere bilde av temaene som problemstillingen omfavner. Jeg intervjuet tre barnehagelærere fra tre ulike barnehager. Den første barnehagelæreren har jobbet i barnehage i over 25 år og har mye erfaring. Den andre intervjupersonen driver egen barnehage og har spesialisert seg på barn fra 0-3 år. Den siste har jobbet i flere ulike barnehager. De tre barnehagelærerne jobber også i barnehager med ulikt barneantall. En barnehage har over 100 barn, den andre har rundt 75 barn, mens den siste har 12 barn.

3.5 Intervjuguide og gjennomføring

Jeg benyttet meg av samme intervjuguide (se vedlegg 1) under alle tre intervjuene. Der hadde jeg satt opp tema med relevante spørsmål under hvert tema. Intervjuguiden ble ikke fulgt slavisk. For meg var det viktig å følge den som ble intervjuet. Dersom personen kom inn på et tema lenger ned i guiden, så snakket vi om det. Jeg kom med oppfølgingsspørsmål under intervjuene og spurte hvis noe var uklart.

Vi var uforstyrret under alle tre intervjuene. Det var en fem år gammel jente tilstede under hjemmeintervjuet, men hun satt rolig og tegnet under hele seansen. Dalland (2017, s. 81-82) nevner at forholdene rundt intervjuet er viktig. Under alle tre intervjuene var det en rolig atmosfære, vi satt godt og ble ikke forstyrret. Det var viktig for meg at intervjupersonene skulle føle seg trygge og være komfortable i situasjonen. Jeg tok meg derfor tid til å småprate med alle tre før jeg satte i gang med selve intervjuet (ibid.). Under intervjuene var det også viktig for meg og ikke avbryte intervjupersonene unødvendig. Det kan være ødeleggende med tanke på at intervjupersonen må stoppe opp og kanskje kommer helt ut av det de snakket om (ibid.). Jeg tok meg godt tid til å avvikle intervjuene på en ordentlig måte (Dalland, 2017, s. 84). Ved avrundingen av intervjuet kom det fram mer informasjon som intervjupersonene ikke hadde tenkt på tidligere. Jeg opplevde at intervjupersonene var villig til å dele både meninger og kunnskap med meg.

3.6 Validitet og reliabilitet

Validitet handler om relevans og gyldighet (Dalland, 2017, s. 40). Det er viktig at dataen jeg bruker er relevant for problemstillingen jeg skal svare på. Dette gjelder både den informasjonen jeg finner i litteraturen og den jeg får av intervjupersoner. De spørsmålene jeg stilte intervjupersonene svarer godt overens med litteraturen som omhandler temaene i min oppgave. "Reliabilitet betyr pålitelighet" (Dalland, 2017, s. 40). Det er viktig for meg at jeg har innhentet informasjon på en pålitelig måte. Jeg kjente to av intervjupersonene fra før. Innstillingen min før disse intervjuene var derfor at jeg måtte ha på meg studenthatten. Jeg skapte en sosial avstand slik at det ikke ble snakket på en intern måte. Dette gjøre resultatene mine mer pålitelige. Jeg har også vært nøye med å holde orden på informasjonen jeg har samlet inn. Jeg brukte lydopptak for å sikre høy reliabilitet. I tillegg var jeg grundig i kodingsprosessen (Larsen, 2007, s. 34).

3.9 Etske hensyn

I forkant av de tre intervjuene sendte jeg ut et informasjonsskriv til barnehagelærerne, slik at de skulle vite hva de skulle være med på. For at den informasjonen jeg innhentet skal forbli anonymisert vil jeg bruke intervjuperson 1, 2 og 3 på barnehagelærerne i denne oppgaven. Jeg tok opp lyd under intervjuene. Disse lydopptakene vil bli slettet med en gang oppgaven er godkjent. Ingen andre enn meg har tilgang til lydopptakene.

4 Empiri

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere de funnene jeg har gjort. Denne delen har jeg valgt å dele inn på samme måte som teoridelen. Jeg bruker også her kategoriene tilknytning, tilvenning, separasjonsangst, barns utvikling og barnets alder. Disse kategoriene gjør det lettere å strukturere svarene jeg fikk i forhold til problemstillingen min. Personene jeg intervjuet vil bli henvist til som intervjuperson 1, intervjuperson 2 og intervjuperson 3. Jeg har valgt å bruke begrepet intervjuperson fordi dette i følge Dalland (2017, s. 65) er et nøytralt begrep, samtidig som det slår fast at det er en person som har svart på spørsmålene mine.

4.1 Tilknytning

I forhold til dette med tilknytning var alle tre intervjupersonene opptatt av at barnet skulle få tid. Intervjuperson 1 mente at det beste man kunne gjøre for å skape en trygg tilknytning til et barn var å la barnet komme til seg og ikke presse seg på. Barnet skulle få lov til å velge den ansatte det følte seg mest trygg på, mente intervjuperson 2. Det å være emosjonelt tilgjengelig for barnet var veldig viktig for intervjuperson 3.

Alle tre snakket om at det var veldig individuelt for barn hvor lang tid det tok før de var trygge i barnehagen. De var også veldig opptatt av at de ikke sendte hjem foreldrene før de følte at barnet var klar for det. "Det er individuelt hvor lenge foreldrene er her. Noen ansatte synes det er litt slitsomt å ha foreldrene her. Men så lenge barnet trenger det, så er det det viktigste", forteller intervjuperson 1. Vi er tydelige på å formidle overfor foreldrene at de har krav på tre dager tilvenning hver hos arbeidsgiver. Det er viktig at foreldrene også blir trygge på oss. "Trygge foreldre gir trygge barn", formidler intervjuperson 2. Her hos oss blir gjerne barna fort trygge fordi vi er så få. De som begynner her har ofte vært her før fordi de har eldre søsken, forklarer intervjuperson 3.

4.2 Tilvenning

I to av de tre barnehagene hvor jeg har intervjuet barnehagelærere bruker de gruppetilvenning. Da er det to til fire barn som begynner samtidig sammen med to ansatte fra barnehagen. Her er det lagt opp til at man skal følge barnet. Den ansatte, barnet søker til, vil da være den som er mest sammen med barnet i starten. De har ikke en primærkontaktordning. Intervjuperson 2 forteller at hennes erfaring er at det ikke er så gunstig med primærkontakt fordi noen føler at de "eier" barnet. De vil kun passe på sine barn og det er kun de som skal prate med foreldrene. "Dette er jo ikke helt heldig når du er syk", mener hun. Det kan jo fort skje i en barnehage. Hun mener det da er bedre at alle blir kjent med alle, men at kanskje den ansatte barnet er tryggest på er mest sammen med det i starten. De to intervjupersonene forteller at denne tilvenningsmodellen har fungert meget godt. "Foreldrene

blir gjerne tryggere i en sånn setting. De blir kjent med noen av de andre foreldrene og barna deres”, forklarer intervjuperson 2. Videre forteller intervjuperson 1 at det gjerne er en god blanding av foreldre i en sånn gruppe. Noen er foreldre for første gang, mens andre har vært gjennom flere tilvenninger i barnehage. Da kan foreldrene dele erfaringer. ”Vi har fått gode tilbakemeldinger fra foreldrene på denne typen tilvenning”, forteller hun.

Intervjuperson 2 forklarer at Lørenskogmodellen, som denne typen tilvenning bygger på, blir benyttet når de yngste barna begynner i barnehagen. Det er gjerne bare et og et barn som begynner når de er to eller tre år gamle. Da må det bli en til en tilvenning. Utenom dette var intervjupersonene enige om at de ikke gjorde så store forskjeller under tilvenningen selv om alderen på barna var ulik. ”Man må uansett tilpasse seg der barnet er. Det kan være store forskjeller på to ettåringer og det samme når de er tre”, mener intervjuperson 1. Det viktigste er å prøve å bli kjent med barnet og gjøre det trygt i barnehagen. I barnehagen, der intervjuperson 3 jobber, begynner alltid et og et barn om gangen. Her foregår tilvenningen over tre dager. ”Vi har god erfaring med å ha tre dager med tilvenning. Barna blir som regel fort kjent siden vi er en så liten barnehage”, forteller hun. Samtidig er hun veldig opptatt av at de alltid ser an på barnet om de har behov for at foreldrene er i barnehagen lenger. ”Barna skal være trygge hos oss før foreldrene går”, understreker hun.

Alle tre intervjupersonene mener det er viktig at tilvenningen går på barnets premisser. De er opptatt av at barnet skal ha det bra i barnehagen. Intervjuperson 2 forteller at de bruker trygghetssirkelen aktiv, spesielt på småbarn, for at alle de ansatte skal forstå hvor viktig det er for de små med denne tilknytningen til en eller flere voksne. Hun utdyper at de i hennes barnehage jobber intensivt for at alle barn skal ha trygge baser å gå til i løpet av dagen. ”Barna våre skal være trygge. Det er de ikke før de kan søke trøst hos en av de ansatte”, understreker hun. Det er viktig for henne at barna har et sted å lade seg opp i løpet av en lang barnehagedag. Det kan bare skje hvis barnet er tilknyttet en eller flere av personalet i barnehagen.

4.3 Separasjonsangst

Alle tre intervjupersonene forteller om episoder hvor barn har hatt separasjonsangst. Intervjuperson 1 sier at hun opplever at noen ganger kan foreldrene også ha litt separasjonsangst. Hun mener det bunner i at de ikke stoler helt på de som jobber i barnehagen. Dette føler hun at gjenspeiler seg i barna. Hun er klar på at det da er viktig å trygge foreldrene og få til samtaler med foreldrene, slik at de føler at de blir tatt på alvor.

Intervjuperson 2 forteller om ei jente som slet veldig med å si ha det til mamma. Det var veldig trist for denne jenta hver gang mamma skulle gå. Hun mener det viktigste hun kunne gjøre i den situasjonen, var å ta det på alvor og trygge jenta hele veien. I tillegg måtte hun trygge mamma på at dette kom til å gå bra. Intervjuperson 2 føler også på at noe av separasjonsangsten kommer fra foreldrene. Det kan være litt sånn at foreldrene kjenner på at de ikke vil at barnet skal gråte, og lager det til en stor sak. De snakker om det hjemme at i morgen når jeg går må du ikke gråte. ”Det er jo som å skrive en oppskrift på at i dag skal du gråte”, mener intervjuperson 2. Hun skulle ønske at foreldre ikke var så redd for at barna deres gråter når de går. Hun forstår godt at det er vanskelig, men det er en helt naturlig reaksjon. I hennes barnehage sender de gjerne melding eller et bilde for å vise foreldrene at barnet har roet seg og er i lek.

Denne praksisen har de også i barnehagen til intervjuperson 3. Hun forteller at de har hatt ei jente som har holdt veldig rundt moren sin i garderoben etter at det ble ny ordning i bosituasjonen, som følge av at mor og far gikk fra hverandre. Mor brukte veldig lang tid i garderoben før hun gikk. Dette mener intervjupersonen ikke er gunstig. ”Dess lengre tid mor bruker i garderoben, jo mer tror jenta at hun skal få overtalt mora si til å ta henne med seg hjem”, forteller hun. I likhet med intervjuperson 1 er hun opptatt av at det er viktig å snakke med foreldrene og inngå avtaler. Det kan for eksempel være at foreldre ikke skal bruke så lang tid i garderoben, og når de sier ha det så må de gå. Da kan de heller titte inn gjennom et vindu dersom ungen ikke ser dem eller få en melding fra personalet om hvordan det går.

4.4 Barns utvikling

Alle tre intervjupersonene mener barna har et fortrinn i forhold til det sosiale i barnehagen dersom de starter når de er ett år. ”De kommer lettere inn i gruppa når de starter som ettåring. Det kan være vanskelig å komme inn når man er to eller tre”, forteller intervjuperson 1. Barn som for eksempel begynner når de er to og et halvt år er gjerne mer skeptiske overfor nye. De bruker gjerne lengre tid på å finne sin plass, mener intervjuperson 2. I alle de tre barnehagene ser intervjupersonene at de yngste barna fort lærer de sosiale spillereglene. De har også glede av de andre barna. Hos oss så er det gjerne sånn at de små følger etter de store for å se hva de gjør, forklarer intervjuperson 3.

Når det kommer til det motoriske, så ser vi ofte at barn som foreldrene forteller har begynt å gå hjemme, ikke begynner å gå før litt senere i barnehagen. Jeg tror dette kommer av at det er et annet tempo i barnehagen. De er kanskje redde for å bli skubbet borti slik at de faller, mener

intervjuperson 1. De andre to intervjupersonene har ikke sett verken noe negativt eller positivt i forhold til dette med den motoriske utviklingen til barn.

4.5 Barnets alder

Intervjuperson 2 synes at det er litt tidlig for et barn å begynne når det er ett år. Samtidig mener hun at det er et vindu når barnet er rundt ett år, hvor barnet ikke er så skeptisk. "Ettåringene er som regel mer åpne for nye", forteller hun. Intervjuperson 1 mener godt barn kan begynne når de er ett år. Men hun tror det er lettere for både barnet og de ansatte om barnet har begynt å flytte litt på seg. De barna som bare ligger eller sitter, krever mye mer oppfølging. "Det blir jo på en måte en litt annen type barnehage. De blir jo veldig babyer", forklarer hun. Når de andre barna forflytter seg rundt, blir disse barna bare sittende eller liggende igjen. Det krever mye mer en til en oppfølging av de ansatte.

Intervjuperson 1 er også inne på at barna som regel må begynne når foreldrene må på jobb. Det er jo det som er greia. Men hun sier klart ifra at så lenge barnehagen har god kvalitet så kan barna begynne når det passer foreldrene. Hun mener god kvalitet handler om voksne som bryr seg, og som har god kunnskap om barn. Intervjuperson 3 mener også at barn må få begynne når det passer foreldrene best. Barna kan godt begynne når de er ett år, men at de gjerne kan begynne senere. "Vi tar godt imot alle barn, men vi vil også at de skal være sammen med foreldrene sine de første årene", forteller hun.

De tre intervjupersonene er enige om at ettåringene som regel tilpasser seg livet i barnehagen lettere enn hva to- og treåringene gjør. "Et barn som ikke begynner før det er to eller tre og har gått hjemme, bruker gjerne lengre tid på å finne sin plass", forteller intervjuperson 2. Men alle tre sier at så lenge man gir barnet den tiden det trenger for å bli trygg, så har det ikke noe å si når barnet begynner.

5 Drøfting

For å belyse min problemstilling vil jeg i denne delen drøfte de funnene jeg har gjort opp mot relevant teori. Jeg har i denne delen valgt å gå bort fra kategoriene som er brukt i teori- og empiridelene. Grunnen til dette er at jeg synes mye av stoffet går litt i hverandre. Dette er derfor en mer hensiktsmessig måte å legge opp drøftingen på.

I forbindelse med at et barn begynner i barnehagen går det fra å ha behov for kun å være knyttet til foreldrene, til å ha behov for å knytte seg til noen i personalgruppen i barnehagen. For at barnet skal føle trygghet i barnehagen bør det skje en tilknytning mellom barnet og en eller flere av personalet (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 21; Schibbye & Løvlie, 2017, s. 85 og Drugli, 2017, s. 51). Som intervjupersonene mine forteller så er det viktig å gi barnet den tiden det trenger for å kunne skape denne trygge tilknytningen. Dette stemmer godt overens med det som står i rammeplanen om å gi barnet tid og rom til å bli kjent og knytte seg til personalet (KD, 2017).

Det er veldig individuelt hvor lang tid det tar for et barn å skape denne trygge tilknytningen til en eller flere i personalet. En av intervjupersonene min forteller at noen ansatte synes det er litt slitsomt å ha foreldrene i barnehagen. Men hun vet hvor viktig dette er for barnet. Barnets behov må gå foran personalets sitt behov om å "slippe" å ha foreldrene der. Foreldrene er jo barnets trygge base og havn når det kommer til barnehagen for første gang. Hun er opptatt av at foreldrene må få være i barnehagen så lenge barnet har behov for det. Uten en trygg tilknytning i barnehagen vil barnet føle uro. Det kan gå utover barnets psykiske helse (Abrahamsen, 2015, s. 56 og Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 22).

I noen tilfeller er ikke foreldrene barnets trygge base. Foreldre og barn har en utrygg tilknytning. I slike tilfeller er det ekstra viktig at barnet skaper trygg tilknytning til personalet i barnehagen. Dette kan være med på å bygge opp barnets selvfølelse og psykiske helse (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 22). Barn med utrygg tilknytning til foreldrene kan ha godt av å begynne tidlig i barnehagen. Dersom personalet greier å skape trygge tilknytningsbånd til slike barn, har de en bedre sjanse til å utvikle seg normalt og føle at de er betydningsfulle i verden.

Intervjuperson 2 mener det har mye å si for barnas trygghet om foreldrene er trygge på barnehagen. For at foreldrene skal bli trygge på barnehagen er det viktig at de tilbringer litt tid i barnehagen og blir kjent med de ansatte. Det kan være vanskelig å bli kjent med barnehagen og de som jobber der på kun tre dager, mener hun. Men tre dager med tilvenning ser fortsatt ut til å være normalen i norske barnehager (Drugli, Grip og Solheim, 2017 i Drugli, 2017, s. 133). Intervjuperson 3 jobber i en

barnehage med kun tre dagers tilvenning. Hun forteller at dette som regel fungerer bra for dem, men at de alltid ser an barna. Denne intervjupersonen jobber i en liten barnehagen med mellom 10 og 12 barn. Hun tror dette har mye å si i forhold til tilvenningen. Barna trenger som regel ikke så mange dager på å bli trygge.

Ut fra hva intervjupersonene forteller og teori rundt dette med tilvenning. Virker tre dager veldig lite. Det er jo forskjeller på barnehager. Kanskje det går bra med tre dager i en veldig liten barnehage, men jeg tror ellers at dette blir for kort tid for de fleste barn. Begge de to andre barnehagene har én ukes tilvenning. Hvis vi ser til Danmark så opererer de fleste barnehager med to ukers tilvenning og de anbefaler nå at barna får komme på besøk én time i uken fire til fem måneder før de begynner i barnehagen (Utdanningsnytt, 2016). En barnehage i Karmøy har prøvd ut noe lignende. Her blir barna som skal begynne i august invitert til å være i barnehagen to dager i uka sammen med foreldre allerede fra januar (Johansen, 2017b). Det å bruke nok tid til tilvenningen er en viktig suksessfaktor. Nå skal det være sagt at alle de tre intervjupersonene var veldig klare på at de alltid lot foreldrene bli lengre i barnehagen etter de dagene, som var avsatt til tilvenning, dersom barnet trengte de der. Dette er betryggende med tanke på hvor viktige foreldrene er for barnets trygghet i tilvenningsperioden. Men dette med å starte opp tilvenningsprosessen tidlig er noe flere norske barnehager bør legge opp til (Drugli, 2017, s. 138). Det gir barna en helt annen mulighet til å bli kjent med barnehagen på.

I følge rammeplanen skal barnet ha tid til å bli kjent med et helt nytt miljø, både det fysiske miljøet, personalet og de andre barna (KD, 2017). I barnehagen får barna sosial omgang med andre barn og de får utforske et helt annet fysisk miljø enn hjemme. Det er jo dette som gjør barnehagen til noe annerledes enn hjemmet. Det er barnehagens styrke. Det er viktig at både foreldre og barn får tid til å oppleve dette unike ved barnehagen sammen. I barnehagene til intervjuperson 1 og 2 benytter de en gruppemodell ved tilvenning av de yngste barna. Da får tre eller fire barn og deres foreldre starte opp sammen. Foreldrene er sammen med barna i en uke hvor de tar seg av sitt eget barn. Dette har de fått gode tilbakemeldinger på fra foreldrene. Foreldrene synes det er fint å kunne bli kjent med andre foreldre og deres barn allerede i oppstartfasen.

Intervjuperson 1 og 2 forteller at det gjerne er to ansatte fra barnehagen som tar imot tre eller fire barn sammen med foreldrene deres. Det fungerer slik at den ansatte, som barnet søker, til vil være den som barnet er mest sammen med i starten. De forteller at det som regel er tydelig hvem barnet foretrekker. De er opptatt av å følge barna. Primærkontakt er noe de har gått bort fra. De mener at primærkontakt ikke er så gunstig fordi noen ansatte føler at de "eier" barna. Disse vil kun passe på

sine barn og det er kun de som skal prate med foreldrene. Dette er veldig uheldig skulle de bli syke. Noe som skjer ganske ofte i en barnehage. I følge Drugli (2017, s. 134-135) kan en primærkontakt eller en kontaktperson være gunstig for at barnet blir fortere kjent med personalet. Det kan være lurt at barnet møter denne personen før selve oppstarten i barnehagen og har et bilde av primærkontakten hjemme. Dette kan hjelpe barnet med å bli fortere trygg i barnehagen. Da har det allerede sett personen og alt er ikke helt nytt. Ut fra det som har kommet frem i teorien og det intervjupersonene mine har fortalt, så virker det lurt å starte tilvenningsprosessen før selve oppstarten. Da har man mulighet til å se hvem av de ansatte barnet søker til. Denne personen blir da barnets primærkontakt. Dette vil være med å møte barnets behov for trygghet, forutsigbarhet og stabilitet (Utdanningsnytt, 2016).

Tilknytningen til foreldrene ser ikke ut til å bli påvirket av at et barn begynner i barnehagen tidlig. Det som intervjupersonene mine er opptatt av, og som en undersøkelse fra 2014 viser, er at de yngste barna i barnehagen har godt av å ha litt kortere dager (Langset, 2014). Det er ikke det beste for de yngste barna å være i barnehagen fra den åpner til den stenger. De har godt av å ha noen timer, mens de er våkne, sammen med foreldrene sine hver dag, mener intervjupersonene. Ett- og toåringer er fortsatt unge og trenger tid sammen med foreldrene sine.

Det er vanskelig for de fleste barn å bli adskilt fra foreldrene sine. Intervjupersonene mine forteller alle historier om barn som har slitt med separasjonsangst. Dette er helt naturlig. Separasjonsangsten er gjerne på det sterkeste mellom 12 og 18 måneder. Det er gjerne i denne perioden mange barn begynner i barnehage. Det sier seg selv at det da kan være vanskelig å skille barn og foreldre. Er det da riktig å sende barna i barnehagen på dette tidspunktet? Mine intervjupersoner forteller at så lenge de greier å trygge både barn og voksne i slike situasjoner, så går dette som regel veldig fint. Det viktigste er at de tar dette på alvor og har dialog med foreldrene om hvordan de skal løse situasjonen.

Forskning tyder på at det kan være en liten link mellom foreldre med separasjonsangst og barn med separasjonsangst (Stone m.fl. 2015, s. 3192-3199). Dette føler også alle intervjupersonene mine på. De mener noe av separasjonsangsten kan ligge hos foreldrene. Intervjuperson 2 forteller at noen foreldre kjenner på at de ikke vil at barnet sitt skal gråte når de går, og lager det til en stor sak. Hun mener det er helt naturlig for barn å gråte, men skjønner at det er vanskelig for foreldrene. Hun er derfor alltid på tilbudssiden og sier at de kan sende en melding eller ringe når barnet har roet seg.

Mine intervjupersoner har sett at de barna som begynner i barnehage når de er ett år har et fortrinn når det kommer til det sosiale. Forskning tyder derimot på at de barna som begynner tidlig, mellom 1 og 2 år, i barnehage har dårligere sosial kompetanse når de er tre år, enn de som begynner senere (Nøra, 2018). Dette kan kanskje være på grunn av at små barn tar lettere til seg måter å omgås andre barn og voksne på som er mindre hensiktsmessige. Intervjuperson 3 ser at de yngste barna fort lærer seg de sosiale spillereglene i barnehagen. Dette ser ut til å være både positivt og negativt når vi ser til teori og praksis. De barna som starter tidlig kommer lettere inn i gruppa, men de får også dårligere sosial kompetanse når de er tre år.

En av intervjupersonene har observert at noen av barna som går hjemme, ikke gjør dette i barnehagen. Hun tror at dette kan være fordi det er et annet tempo i barnehagen. Det er ikke noe forskning eller teori som skulle tilsi at barn går hjemme og ikke i barnehagen. Jeg har selv erfart dette, men jeg tror at det bunner i tryggheten til barna. Dersom de er trygge så vil de gå i barnehagen også. Forskning tyder på at den motoriske utviklingen til barn ikke påvirkes av en tidlig eller sen start i barnehage, så lenge de får god oppfølging hjemme. Mens barn fra familier med lav sosioøkonomisk status kan ha positiv effekt når det kommer til motorisk utvikling ved å begynne tidlig i barnehage (Clarke-Steward & Allhusen, 2005 i Drugli, 2017, s. 92).

Intervjupersonene mine har ikke sett andre effekter på barnets utvikling av en tidlig start i barnehage. Mens nyere forskning i Norge tyder på at det kan være bra for ferdigheter som problemløsning og resonnering å begynne tidlig i barnehagen (Nøra, 2018). Det kan også være bra for språkutviklingen og utviklingen av matematiske evner. Spesielt for barn fra lavtlønnede familier (Drange & Havnes, 2015, s. 27). Det er vanskelig å se slike effekter for de som jobber i barnehage så det er viktig at det gjøres forskning på dette feltet. Slike funn kan være med på å gjøre det lettere for foreldre å bestemme seg for når de vil sende sitt barn i barnehage.

Mine intervjupersoner er veldig åpne for at ettåringer kan starte i barnehage. De mener at dette ikke er noe problem så lenge barnehagen har god kvalitet, og personalet har god nok kunnskap om hvilke behov de yngste barna har. I fagmiljøene derimot er det stor uenighet om ettåringer er klare for barnehage på heltid. Noen fagpersoner mener det er uforsvarlig å sende ettåringer i barnehage. Barna bør vente til de er tre år. Dette begrunner de med at det å begynne i barnehage så tidlig kan gå utover utviklingen av hjernen, i følge hjerneforskningen til Allen Schores (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 85, Bredeveien, 2019 og Johansen, 2017a). Han mener at barnets optimale utvikling av hjernen skjer sammen med barnets primære tilknytningspersoner. Dette forutsetter selvsagt at barnet utvikler en trygg tilknytning til disse tilknytningspersonene. Andre fagpersoner, deriblant May Britt Drugli,

avviser dette og sier det ikke finnes noe grunnlag for å si noe sånn (Johansen, 2017a). Det er ikke funnet noen negative effekter av å begynne tidlig i barnehagen så lenge barnet knytter seg til personalet. Drugli (2017, s. 94) har selv gjort undersøkelser i barnehager som viser at de yngste barna i barnehagen har forhøyede cortisolnivåer. Dette indikerer at barna er stressa, men man har fortsatt ikke funnet ut om dette er positivt eller negativt stress. Dersom man finner ut at dette er negativt stress så kan dette tyde på at det kan være skadelig for små barns utvikling av hjernen å begynne tidlig i barnehage. Her må det ytterligere forskning til.

I intervjuene jeg foretok kom det fram at det som regel er lettere for ettåringene å finne seg til rette i barnehagen enn hva det er for to- eller treåringer. De eldre bruker som regel lengre tid på å finne sin plass. Ut fra egne erfaringer er jeg enig i at ettåringer godt kan begynne i barnehagen. Men jeg er veldig opptatt av at i tillegg til at personalet må ha god nok kompetanse, så må det også være tilstrekkelig med personalet. Dette gjelder spesielt i oppstartsfasen. Forskning viser at når det er et lavt antall barn per voksen på en småbarnsavdeling så har dette positiv effekt på den voksnes væremåte (Clark-Steward og Allhusen, 2005 i Drugli, 2017, s. 84). Sensitiviteten til de voksne daler betraktelig når antall barn øker fra ett til to. Den går videre nedover når de er sammen med tre eller flere barn (ibid). Dette er litt skremmende når bemanningen på norske småbarnsavdelinger er på en voksen til tre barn. Dette går inn i debatten om hva som er tilstrekkelig bemanning, noe jeg ikke skal gå videre inn på i denne oppgaven . Men jeg synes det er et viktig punkt å trekke frem med tanke på hva slags omsorg de minste barna får i barnehagen.

6 Avslutning

Barnehagelærerne jeg intervjuet mener foreldre selv må få velge når de vil sende barnet sitt i barnehage, men de ser at det kan være hensiktsmessig for barnet å starte i barnehagen når det er i ettårsalderen. Dette med tanke på at barn i denne alderen som regel er mer åpne for nye mennesker enn barn på to eller tre år. Deres erfaringer tilsier at barn som starter senere, når de er to eller tre år, kan slite mer med å finne sin plass i barnehagen. Forsker og andre fagfolk på feltet mener en tidlig start i barnehage kan skade barnets utvikling både fysisk og psykisk på grunn av tidlig separasjon fra foreldrene. Barnehagelærerne er innforstått med at de yngste barna er avhengig av å skape trygge tilknytningsbånd til minst én, men gjerne flere i personalet for å føle seg trygge. Barna må ha en slik tilknytning for å kunne slappe av og utfolde seg i barnehagen. Alle barn er avhengig av tilknytning, men de aller yngste er mer sårbare. Deres hjerne er mindre utviklet så de trenger mer hjelp fra trygge voksne til å regulere følelsene sine. Det kan også være vanskeligere for de yngste barna å skilles fra foreldrene fordi de ikke forstår at foreldrene skal komme tilbake. Barnehagelærerne er klare på at de må hjelpe barn og foreldre gjennom dette på en god måte. De må trygge både barn og foreldre i slike situasjoner. En annen ting som bør trekkes frem er at barnehagelærerne anbefaler at de yngste barna i barnehagen ikke har så lange dager. De mener at de yngste barna har godt av å være en del timer sammen med foreldrene sin i ukedagene, i tillegg til helgene. Dette er med på å bygge gode relasjoner mellom foreldre og barn. Det er funnet forhøyede cortisolnivåer blant de yngste barna i norske barnehager, men forskere vet ikke om dette er negativt eller positivt stress. Dette blir spennende å følge med tanke på de yngste barna i barnehagen. Det er også viktig å få fram at forskning viser at voksnes sensitivitet overfor barna daler betraktelig om de er sammen med mer enn ett barn av gangen. Dette er et viktig poeng i bemanningsdebatten i barnehagen.

Kildeliste

Abrahamsen, G. (2013). *En god start i barnehagen – toleranse for avskjed i tårer og tid til det nødvendige* i Småbarnspedagogikk: Fenomenologiske og estetiske tilnærminger. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Oslo: Universitetsforlaget.

Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad (2013). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: KF.

Bredeveien, J. (2019, 12. jul). –*Det er uforsvarlig å sende ettåringer i barnehagen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/det-er-uforsvarlig-a-sende-ettaringer-i-barnehagen-1.1553155>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drange, N. & Havnes, T. (2015). Child care before age of two and the development of language og numeracy: Evidence from a lottery. *Statistics Norway Research department*. No. 808. https://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/_attachment/227634

Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Gunnar, M. R., Talge, N. M. & Herrera, A. (2009). Stressor paradigms in developmental studies: What does and does not work to produce mean increases in salivary cortisol. *Psychoneuroendocrinology*. Vol. 34(7), 953-967.

Haugen, R. (2015). *Barns utvikling i barnehagealder: En utviklingspsykologisk innføring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Herren, C., In-Albon, T. & Schneider, S. (2013). Beliefs regarding child anxiety and parenting competence in parents og children with separation anxiety disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*. Vol. 44(1), 53-60.

Johansen, Ø. (2017a, 28. mar). *Avviser at ettåringer tar skade av å være i barnehage*. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/avviser-at-ettaringer-tar-skade-av-a-vaere-i-barnehage/429182>

Johansen, Ø. (2017b, 28. jul). *Tilvenning: Her starter de allerede i januar*. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/tilvenning-her-startet-de-allerede-i-januar/428762>

Jonassen, T. (2017, 30. aug). *Trygghetssirkelen som verktøy i tilvenningsperioden*. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/trygghetssirkelen-som-verktoy-i-tilvenningsperioden/428752>

Kunnskapsdepartementet (2017, 26. nov). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan>

Langset, K. G. (2014). *Barnehageansatte er kritisk til for tidlig barnehagestart*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/VRLRp/barnehageansatte-er-kritisk-til-for-tidlig-barnehagestart>

- Larsen, A. K. (2007). *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NICHD Early Child Care Research Network (1997). *Society for Research in Child Development*. Vol. &8(5), 860-879.
- Nøra, S. (2018, 29. nov). *Tidlig barnehagestart gir forsprang*. Hentet fra <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/tidlig-barnehagestart-forsprang>
- Plusstid (2019). *Barn og separasjonsangst*. Hentet fra <https://www.plusstid.no/barn-og-oppvekst/barnehagebarn/barn-og-separasjonsangst>
- Sagi, A., Koren-Karie, N., Gini, M., Ziv, Y. & Joels, T. (2002). Shedding Further Light on the Effects of Various Types and Quality of Early Child Care on Infant-Mother Attachment Relationship: The Haifa Study of Early Child Care. *Society for Research in Child Development*. Vol. 73(4), 1166-1186. <https://srcd-onlinelibrary-wiley-com.galanga.hvl.no/doi/epdf/10.1111/1467-8624.00465>
- Schibbye, A-L. & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet: Om å skape gode relasjoner med barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Schore, A. & McIntosh, J. (2011). Family Law and the neuroscience of attachment, part I. *Family Court Review*, 501. <https://onlinelibrary-wiley-com.galanga.hvl.no/doi/full/10.1111/j.1744-1617.2011.01387.x>
- Stabell, C. (2017, 14. sep). *Barnehagedekning før og nå*. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/barnehagedekning-for-og-na>
- Stone, L., Otten, R., Soenens, B., Engels, R., Janssens, J. (2015). Relations Between Parental and Child Separation Anxiety: The Role of Dependency Oriented Psychological Control. *Journal of Child and Family Studies*. Vol. 24(11), 3192-3199.
- Strand, M. G. (2019, 27. aug). *Slik oppdager du alvorlig separasjonsangst*. Hentet fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-partner-skole/slik-oppdager-du-alvorlig-separasjonsangst/1368006>
- Utdanningsnytt (2016, 29. feb). Her er 6 tips til god tilvenning i barnehagen. Hentet fra <https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehageforskning-barnehagelaerer/her-er-6-tips-til-god-tilvenning-i-barnehagen/168103>
- Vandvik, I. H. (2019, 14. okt). *Separasjonsangst*. Hentet fra <https://sml.snl.no/separasjonsangst>
- Østmoe, M. (2019, 2. des). – Vi må ta bedre vare på barnet i det første leveåret. Hentet fra https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frilanskatalogen/files/1397/original/PON4_Østmo.pdf?1484906793